

УДК 378.637.016:78

**АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

кандидат педагогічних наук, Хижко О. В.

<http://orcid.org/0000-0002-2061-9447>

КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка», Україна, м. Умань

Стаття присвячена розкриттю специфіки застосування аксіологічного підходу до фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. У процесі дослідження ми застосовували методи теоретичного та емпіричного дослідження (аналіз наукової літератури, синтез, систематизація, узагальнення). Опрацьовуючи наукові джерела ми відзначили, що проблемі фахової підготовки та специфіці застосування аксіологічного підходу у процесі професійної підготовки присвячено багато праць, але проблема застосування аксіологічного підходу у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва на нашу думку є недостатньо дослідженою.

Ключові слова: вища мистецька освіта, майбутній вчитель музичного мистецтва, фахова підготовка, цінності, особистісні якості.

кандидат педагогических наук, Хижко А. В., Аксиологический подход к профессиональной подготовке будущего учителя музыкального искусства / КВУЗ «Уманский гуманитарно-педагогический колледж им. Т. Г. Шевченко», Украина, Умань

Статья посвящена раскрытию специфики применения аксиологического подхода к профессиональной подготовке

будущего учителя музыкального искусства. В процессе исследования мы применяли методы теоретического и эмпирического исследования (анализ научной литературы, синтез, систематизация, обобщение). Прорабатывая научные источники мы отметили, что проблеме профессиональной подготовки и специфике применения аксиологического подхода в процессе профессиональной подготовки посвящено много работ, но проблема применения аксиологического подхода в процессе профессиональной подготовки будущего учителя музыкального искусства по нашему мнению недостаточно исследована.

Ключевые слова: высшее художественное образование, будущий учитель музыкального искусства, профессиональная подготовка, ценности, личностные качества.

O. Khyzhko, Candidate of Pedagogical Sciences, Axiological approach to professional training of a future music teacher / Uman Humanitarian and Pedagogical College named after T.H. Shevchenko, Municipal Higher Education Institution, Ukraine, Uman

The paper reveals specifics of applying the axiological approach to professional training of a future music teacher. In the course of the study, we have applied theoretical and empirical research methods (academic literature analysis, synthesis, systematization, generalization). While researching academic sources, we have noted that a lot of papers consider the matter of professional training and the application of the axiological approach in the course of professional training; however, we believe that the matter of applying the axiological approach in the course of professional training of a future music teacher has not been studied sufficiently.

Key words: higher artistic education, future music teacher, professional activity, values, personal qualities.

Вступ. Важливими факторами готовності майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної діяльності є педагогічна майстерність, креативність, професійне творче мислення, саморефлексія, мотивація до самовдосконалення та розуміння цінності професії вчителя для себе та для суспільства в цілому. У зв'язку з цим, одним із важливих підходів до організації процесу фахової підготовки майбутніх учителів, та майбутніх учителів музичного мистецтва зокрема, є аксіологічний підхід, що спрямовує фахову підготовку майбутніх педагогів на формування системи вищих загальнолюдських та професійних педагогічних цінностей: гуманістичних, духовно-моральних, естетичних, творчих тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аксіологічний підхід у широкому значенні відображає рівень загальнолюдських, суспільних цінностей, а також питання пов'язані з моральними цінностями. У вузькому, соціально-педагогічному значенні, аксіологічний підхід відображається у працях А. Дістервега, Я.А. Коменського, Ж.Ж. Руссо та ін.

Теоретико-методологічні основи впровадження аксіологічного підходу в освітній процес різних типів навчальних закладів визначені у працях І. Беха, І. Зязюна, В. Огнев'юка, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін.

Також, у працях В. Гриньової, І. Ісаєва, М. Сметанського, В. Сластьоніната ін. проаналізовано аксіологічні основи процесу вдосконалення професійної діяльності вчителів.

Аналіз наукових літературних джерел показав, що проблема аксіологічного підходу в освіті привертає увагу сучасних дослідників у різних напрямках. Н. Ткачова досліджувала застосування

аксіологічного підходу до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі [7]. У своїх публікаціях Т. Варенко [1] та Л. Демінська [3] обґрунтовують доцільність реалізації аксіологічного підходу в сучасній системі вищої педагогічної освіти.

Проаналізувавши наукові джерела з теми нашого дослідження, ми дійшли висновку, що сучасні науковці здійснили вагомий внесок у дослідження різних аспектів проблеми реалізації аксіологічного підходу в системі вищої освіти. Проте проблема застосування аксіологічного підходу в фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва є недостатньо дослідженою, що обумовлює актуальність теми нашого дослідження і свідчить про необхідність продовження наукового пошуку у визначеному напрямку.

Мета статті полягає у визначенні специфіки застосування аксіологічного підходу у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, що полягає в орієнтації освітнього процесу на формування в студентів системи цінностей, яка впливає на їх мотивацію як майбутніх фахівців та на розвиток духовної культури особистості.

Завданнями статті є розкриття значення аксіологічного підходу в фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва та визначення особливостей застосування даного підходу в освітньому процесі закладів вищої мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Аксіологічний підхід до фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва полягає у ціннісному ставленні студентів до своєї майбутньої професії, усвідомлення себе як творця духовного світу, визнання власної самоцінності. Саме вищевказані цінності формують мотиваційне

ставлення майбутнього вчителя до його професійної діяльності та є джерелом його духовного збагачення.

Сутність аксіологічного підходу розкриває діалектико-матеріалістична аксіологія, концептуальний апарат якої включає в себе поняття «цінність», аксіологічну характеристику індивіда (суб'єкта ціннісних відношень), загальні аксіологічні категорії (значення, смисл, оцінка, потреба, мотивація, ціль, ціннісні орієнтації) [8].

Такі науковці, як І. Ісаєв, В. Сластьонін, Є. Шиянов та ін. [4; 6] провідним завданням аксіологічного підходу визначають виявлення гуманістичної сутності науки, ставлення до людини як до суб'єкта пізнання, спілкування і творчості, розвитку гуманістичної сутності людини.

Варто зазначити, що аксіологічний підхід не лише проголошує людину як найвищу цінність суспільства і самоціль суспільного розвитку, але і дозволяє вивчати явища (у тому числі і педагогічні) з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб людини [2, с. 64].

Цінності, які людина визначає для себе як найбільш значущі, формують її *ціннісні орієнтації*, які, в свою чергу, є складовими вищих рівнів спрямованості особистості. Вони стають тими орієнтирами, які визначають орієнтацію людини на ту чи іншу діяльність. Ціннісні орієнтації торкаються усіх сфер життєдіяльності та самореалізації особистості, регулюють її поведінку, взаємодію з іншими, формують світогляд людини, мотивують до саморозвитку та самореалізації. Останнє є особливо важливим, якщо говорити про процес фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, адже без ціннісного сприйняття творів мистецтва, без прагнення студентів вдосконалюватися, розвиватися та сприймати свою майбутню

професію як цінність для себе та суспільства, ми не зможемо підготувати освіченого, конкурентоспроможного фахівця.

Процес фахової підготовки у закладах вищої освіти передбачає ознайомлення студентів зі специфікою обраної професії, розвиток практичних умінь та навичок, формування загальних і фахових компетентностей, психологічних і моральних якостей особистості. Також, цей процес передбачає ґрунтовне засвоєння знань з метою їх подальшого застосування у практичній діяльності. Учитель музичного мистецтва має бути, перш за все, взірцем для своїх учнів, відігравати важливу роль у формуванні їх особистісних якостей та цінностей. Це означає, що ми маємо сформувати у майбутнього вчителя музичного мистецтва ті ціннісні орієнтири та якості особистості, які хочемо бачити в учнях. Майбутній вчитель має вміти впливати на процес засвоєння учнями нових знань, формування їхнього світогляду та моральних переконань власним прикладом, життєвою позицією та міркуваннями.

Формування ціннісних орієнтацій це складний, тривалий процес, що не передбачає нав'язування, а припускає делікатність в становленні аксіологічних позицій. У повний цикл формування ціннісних орієнтацій Т. Калюжна [5] включає наступні етапи: пред'явлення цінностей вихованцеві; усвідомлення ціннісних орієнтацій особистістю; ухвалення ціннісної орієнтації; реалізація ціннісних орієнтацій в діяльності і поведінці; закріплення ціннісної орієнтації в спрямованості особистості і перехід її в статус якості особистості, тобто в свого роду потенційний стан; актуалізація потенційної ціннісної орієнтації, що полягає в якостях особистості вчителя.

Формування ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музичного мистецтва в закладах вищої мистецької освіти має

відбуватися за умови застосування аксіологічного підходу у процесі вивчення кожної з дисциплін навчального плану. Ефективність формування ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя залежить від наявності системних знань, адже ступінь сформованості ціннісних орієнтацій студентів безпосередньо залежить від ґрунтовних знань студентів та рівня ціннісного ставлення до них. Тому, ми вважаємо, що під час роботи зі студентами викладачі мають ставити за мету дотримуватися таких умов:

- на початковому етапі роботи над музичним твором (на заняттях з основного інструменту, диригування чи хорового класу) має відбуватися взаємодія між викладачем та студентом/ студентами, у процесі якої здійснюється художній показ твору викладачем, його обговорення та розбір зі студентом. Студент має правильно зрозуміти та усвідомити ціннісне і смислове наповнення музичного твору, правильно його інтерпретувати і, як результат, зрозуміти його цінність для себе та своєї майбутньої професії;

- художнє виконання музичного твору студентом повинно відбуватися за умови його повного осмислення та усвідомлення особливостей його виконання. Студент має розуміти, що у процесі художнього виконання він має ґрунтуватися на засвоєних раніше знаннях та навичках, здобути у процесі інтерпретації музичного твору та власне освітнього процесу;

- на заняттях має відбуватися міждисциплінарна взаємодія. Викладачі повинні постійно проводити смислові паралелі з іншими дисциплінами. Студент, в свою чергу, має розуміти, що ефективно засвоєння знань та формування компетентностей і ціннісних орієнтацій відбуватиметься тільки тоді, коли вони сприйматимуть навчальний матеріал як цілісну систему, а не як окремі фрагменти з кожної дисципліни.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Враховуючи вищесказане можемо зробити висновок, що аксіологічний підхід є одним із найважливіших підходів у фаховій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Взаємодіючи з творами мистецтва ми маємо навчити студентів правильно їх аналізувати, інтерпретувати, розуміти задум автора і вміти доносити цей зміст до слухача. Цей процес є запорукою формування у студентів ціннісних орієнтацій, що, в свою чергу, знову повертає нас до аксіологічного підходу, який основною цінністю суспільства проголошує людину. Подальші дослідження планується продовжити у напрямі обґрунтування інших методологічних підходів до фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема культурологічного та акмеологічного.

Література:

1. Варенко Т.К. (2010). Аксіологічний підхід та доцільність його реалізації в сучасній системі вищої педагогічної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя., Класичний приватний університет, 11 (64), с. 161-164.
2. Вітвицька С.С. (2015). Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал*. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, Вінниця, 10, с. 63-67.
3. Демінська Л.О. (2010). Аксіологічний підхід у педагогічному процесі. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 14, с. 101–104. – URL: [http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Snsv/2010_4/10 delapp.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Snsv/2010_4/10_delapp.pdf).

4. Исаев И.Ф. (2002). Профессионально-педагогическая культура преподавателя. *Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений*. Москва., «Академия», 208 с.
5. Калюжна Т.Г. (2012). Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: *монографія*. К., Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 128 с.
6. Слостенин В.А. (2003). Введение в педагогическую аксиологию. *Учебное пособие для студентов педагогических вузов*. Москва., Академия, 192 с.
7. Ткачова Н.О. (2006). *Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі*, Луганськ., ЛНПУ імені Тараса Шевченка; Х., Вид-во Каравела, 300 с.
8. Філософський енциклопедичний словник (2002). К., Абрис, 744 с.

References:

1. Varenko, T.K. (2010). Aksiolohichniy pidkhid ta dotsilnist yoho realizatsii v suchasniy systemi vyshchoi pedahohichnoi osvity [Axiological approach and expediency of its implementation in contemporary system of higher pedagogical education]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* [Pedagogics of formation of a creative personality in higher and general education schools], no. 11 (64), 161-164. [in Ukrainian].
2. Vitvytska, S.S. (2015). Aksiolohichniy pidkhid do vykhovannia osobystosti maibutnoho vchytelia [Axiological approach to education of a personality of a future teacher]. *Kreatyvna pedahohika. Nauk.-metod. zhurnal* [Creative pedagogics. Academic and methodological journal]. Vinnytsia, no. 10. [in Ukrainian].
3. Deminska, L.O. (2010). Aksiolohichniy pidkhid u pedahohichnomu protsesi [Axiological approach in pedagogical process]. *Slobozhanskyi*

naukovo-sportyvnyi visnyk [Academic and sports bulletin of Slobozhanshchyna], no. 14, 101–104. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Snsv/2010_4/10_delapp.pdf. [in Ukrainian].

4. Isaev, I.F. (2002). *Professional'no-pedagogicheskaja kul'tura prepodavatelja: Ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij* [Professional and pedagogical culture of a teacher: Study guide for students of higher educational institutions]. Moscow, Akademija. [in Russian]

5. Kaluzhna T.G. (2012). *Pedahohichna aksiolohiya v umovakh modernizatsiyi profesiyno-pedahohichnoyi osvity* [A pedagogical axiology is in the conditions of modernisation of professionally-pedagogical education]: monografiya, K., Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 128 p.[in Ukrainian].

6. Slastenin, V.A. (2003). *Vvedenie v pedagogicheskiju aksiologiju. Uchebnoe posobie dlja studentov pedagogicheskikh vuzov* [Introduction to pedagogical axiology. Study guide for pedagogical college students]. Moscow: Akademija. [in Russian].

7. Tkachova, N.O. (2006). *Aksiolohichni pidkhid do orhanizatsii pedahohichnoho protsesu v zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi* [Axiological approach to pedagogical process organization in a general educational institution]. Luhansk: Taras Shevchenko National University of Luhansk; Kharkiv, Karavela Publishing House. [in Ukrainian].

8. *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*. (2002). Kyiv, Abrys. [in Ukrainian].